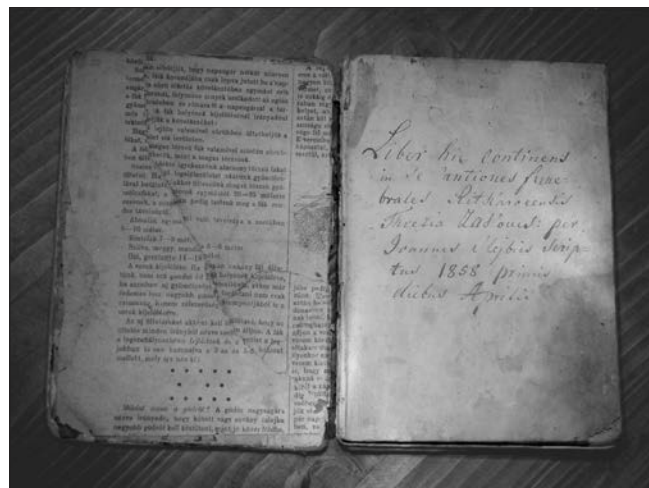

Člani raziskovalnega projekta *Spomini religioznega v arhivih ljudske glasbe* na prvem skupnem terenskem raziskovanju.

Foto: Urša Šivic, GNI ZRC SAZU, Gornji Senik, avgust 2017.

Rokopisne in tiskane pesmarice, ki jih hranijo posamezniki v Porabju, pomembno prispevajo k razumevanju vloge posameznika v liturgičnih obredih in njegove religiozne angažiranosti v tem etnično mešanem prostoru.

Foto: Urša Šivic, GNI ZRC SAZU, Verica, avgust 2017.

RELIGIOZNO V ROKOPISNIH PESMARICAH IN ARHIVIH LJUDSKE GLASBE¹

Formalni okvir povezovanja in skupnega raziskovanja institucij so pogosto t. i. bilateralni projekti, ki jih finančno podpirajo nacionalne agencije za raziskovalno dejavnost. Eden od tovrstnih bilateralnih raziskovalnih projektov poteka med letoma 2016 in 2018 na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU, pri čemer inštitut sodeluje s sorodno znanstveno ustanovo – z Muzikološkim inštitutom Znanstvenega centra za humanistiko pri Madžarski akademiji znanosti, ki je tudi vodilni partner projekta.

Projekt so vsebinsko zasnovali in ga tudi poimenovali na madžarski partnerski ustanovi, in sicer kot *Spomini religioznega v arhivih ljudske glasbe / Memory of Religion in Folk Music Archives*. V projektu opazujemo tempo in načine transformacij tradicij v kontekstu religioznih institucij in ljudskih obredij, saj nam bodo prav glasbene prakse in njih kontekstualno razumevanje omogočili opredelitev arhaičnih modusov, kulturnih in zgodovinskih motivov. Raziskovanje tradicionalne religiozne glasbe v panonskem svetu (kakršno hranita Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU in Arhiv Muzikološkega inštituta Madžarske akademije znanosti) kaže, da tema zahteva diahrono in medkulturno raziskovanje, ki vključuje glasbeno-zgodovinske vire, še posebno pa cerkveno in ljudsko liturgično glasbo.

¹ Besedilo je nastalo v okviru raziskovalnega projekta *Spomini religioznega v arhivih ljudske glasbe*, številka N6-0044, ki ga sofinancira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna.

* Urša Šivic, dr. muzikologije, znanstvena sodelavka, ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; ursa@zrc-sazu.si.

** Rebeka Kunej, dr. interkulturnih študijev, znanstvena sodelavka, ZRC SAZU, Glasbenonarodopisni inštitut, Novi trg 2, 1000 Ljubljana; rebeka.kunej@zrc-sazu.si.

Doprinos slovenskih raziskovalcev k raziskavam vodilnega partnerja je osredinjen na prostor Prekmurja in Porabja. Po udarek je na raziskovanju nabožnih in obrednih pesmi, kot jih ohranjajo redki in manj znani rokopisni zapisi (iz 18. in 19. stoletja) in zvočni posnetki v inštitutskem arhivu (nastali po letu 1955), ter na preučevanju zgodovinskih povezav z madžarsko tradicijo liturgičnih in obrednih pesmi. Ob opiranju na rokopisne in zvočne dokumente projekt omogoča vpogled v izročilo nabožnih in obrednih pesmi v medkulturnem prepletanju tega območja. Religioznih in obrednih pesmi v teh geografsko in zgodovinsko mejnih področjih ni mogoče raziskovati brez poglobljenega sodelovanja raziskovalcev in recipročnih znanstvenih razumevanj.

V projekt so vključeni raziskovalci različnih smeri. Iz slovenskega Glasbenonarodopisnega inštituta smo to Marija Klobčar in Marjeta Pisk s področja etnologije in jezikoslovnih študij, Rebeka Kunej in Urša Šivic s področja etnomuzikoloških študij, s področja arhivistike pa Drago Kunej, ki je hkrati vodja slovenske projektne skupine. Z madžarskega Muzikološkega inštituta v projektu sodelujeta raziskovalec s področja etnomuzikologije Pál Richter (tudi vodja projekta) in raziskovalec s področja muzikologije in religije Balázs Déri.

Med 29. in 31. avgustom 2017 smo raziskovalci iz obeh partnerskih institucij izvedli prvo skupno terensko raziskavo za projekt. Od Slovencev sva sodelovali Rebeka Kunej in Urša Šivic. Raziskovali smo v porabskih krajih

Verica-Ritkarovci, Gornji Senik, Števanovci in Slovenska ves. Naše sogovornice so bile porabske Slovenke, ki so spregovorile o vlogi in pomenu pesmaric in cerkvenega petja. Njihova dvojezičnost je omogočala komunikacijo tako slovenskim kot madžarskim raziskovalcem. Pri tem se je izkazalo, da je po eni strani prednost terenskega dela z »mešano« ekipo možnost uporabe širšega in raznovrstnejšega znanja in zanimanja, po drugi strani pa večje število raziskovalcev (in hkrati izpraševalcev) ovi- ra usmerjen in poglobljen pogovor, saj vsak raziskovalec išče podatke, vezane na njegovo individualno zanimanje v sklopu projektne tematike.

Za slovenski raziskovalki je bilo terensko snemanje pomembna izkušnja, predvsem kot sondažni vpogled v stanje na terenu ter spodbuda za nadaljnja samostojna in bolj usmerjena terenska raziskovanja. Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU v Porabju namreč glasbenega in z glasbo povezanega gradiva ni dokumentiral vse od leta 1972 (z izjemo enega snemanja leta 2000), medtem ko je bil porabski prostor za madžarski Muzikološki inštitut pravzaprav siva lisa na zemljevidu etnomuzikoloških oziroma folklorističnih raziskav.

Omenjeni bilateralni projekt je poleg tega spodbudil Glasbenonarodopisni inštitut, da se loti raziskovanja religiozne glasbe. Poleg razmeroma načrtnega in poglobljenega raziskovanja delov religiozne ljudske glasbe, kot so koledniške pesmi, Zlati očenaš in Marijine pesmi, se doslej nihče od inštitutskih raziskovalcev ni načrtno ukvarjal z dokumentiranjem in raziskovanjem tega segmenta (ljudske) kulture. Zato so posneti podatki in pesmi ter bogata zbirka digitaliziranih rokopisnih in tiskanih pesmaric (te nam je nesebično posredoval lokalni zbiralec Akoš Dončec) ključni viri, na podlagi katerih je mogoče graditi nadaljnja raziskovalna zanimanja oziroma terensko raziskovanje. V projektu bomo sodelavci Glasbenonarodopisnega inštituta lahko dopolnili razmeroma bogat nabor pesemskega gradiva iz Prekmurja in Porabja, hkrati pa nas bodo pridobljeni gradivo in podatki spodbudili k iskanju novih raziskovalnih vprašanj in odgovorov. Terenski pogovori so odstrli različne teme, kot so npr. vloga kantorjev, duhovnikov, tiskanih in rokopisnih pesmaric, cerkvenih določil in nacionalne politike v ljudskem petju v cerkvi ter v prazničnem in vsakdanjem življenju.

